

УДК 336.2

Третякова О.В.

кандидат економічних наук, доцент
Буковинського державного фінансово-економічного університету

ВПЛИВ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА ЕКОНОМІЧНИЙ СТАН ТА ПОДАЛЬШИЙ РОЗВИТОК КРАЇНИ

В статті розглянуто сутність податкової політики, проаналізовано основні недоліки та проблеми оподаткування. Визначені основні пріоритети податкової політики на майбутнє. Запропоновано шляхи вирішення існуючих проблем в податковій сфері.

Ключові слова: податки, податкова політика, податковий тиск, система адміністрування податків.

Третякова Е.В. ВЛИЯНИЕ НАЛОГОВОЙ ПОЛИТИКИ НА ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПОЛОЖЕНИЕ И ДАЛЬНЕЙШЕЕ РАЗВИТИЕ СТРАНЫ

В статье рассмотрена суть налоговой политики, проанализированы основные недостатки и проблемы налогообложения. Определены основные приоритеты налоговой политики на будущее. Предложены пути решения существующих проблем в налоговой сфере.

Ключевые слова: налоги, налоговая политика, налоговое давление, система администрирования налогов.

Tretyakova O.V. INFLUENCE OF TAX POLITICS IS ON ECONOMIC STATUTE AND FURTHER DEVELOPMENT OF COUNTRY

Essence of tax politics is considered in the article, basic defects and problems of taxation are analysed. Certain basic priorities of tax politics are on the future. The ways of decision of existent problems offer in a tax sphere.

Keywords: taxes, tax politics, tax pressure, system of administration of taxes.

Постановка проблеми. Податкова політика – найбільш активний важіль державного регулювання соціально-економічного розвитку, інвестиційної стратегії, зовнішньоекономічної діяльності, структурних змін у виробництві, прискореного розвитку пріоритетних галузей.

Сьогодні податкова політика України неадекватна економічним умовам і завданням її розвитку, не відбиває специфіки періоду побудови ринкової економіки, не враховує тенденцій розвитку податкової системи економічно розвинених країн і світового досвіду в цілому. У зв'язку з цим актуальним залишається завдання забезпечити формування такої системи оподаткування, яка сприяла б розвитку економіки, формуванню повноцінних суб'єктів ринку з одночасним поступовим вирішенням проблеми скорочення дефіцитності бюджету та досягнення фінансової стабілізації з подальшим переходом до економічного зростання. Приведення існуючої податкової політики у відповідність з соціальними потребами суспільства і визначення пріоритетів розвитку не лише для економічного зростання країни, але і для забезпечення нормального якісного рівня життя населення, є сьогодні першочерговим завданням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній економічній науці дослідженням стану податкової системи, ефективності податкової політики та проблемам їх реформування з метою удосконалення присвячені роботи багатьох науковців, зокрема: В.Л. Андрущенко, Л.Я. Бенч, Ю.О. Волкова, Ю.Б. Іванова, І.М. Іваська, Л.О. Кизилової, О.Ю. Кудріної, І.О. Лютого, О.В. Отрошко, С.В. Онишко, О.М. Ковалюк, Л.П. Максимова, А.М. Соколовської, М.І. Стедишин, Л.Л. Тарангул, О.М. Тищенко. Але питання дослідження та визначення факторів впливу на податкову політику країни з метою її спрямування на забезпечення економічного розвитку, підвищення добробуту населення та боротьба з тіньовим сектором економіки залишається актуальним питанням й сьогодні.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження впливу податкової політики на економічний стан держави та визначення основних напрямків реформування податкової системи.

Виклад основного матеріалу. Держава може впливати на хід економічного життя, лише маючи у розпорядженні певні грошові кошти. Їх повинні надати усі зацікавлені у виконанні функцій держави сторони – громадяни і юридичні особи. Для цього існує система податків, тобто обов'язкових платежів державі.

За допомогою податкової системи держава активно втручається в «роботу» ринку, регулює розвиток виробництва, сприяючи прискореному зростанню одних галузей або форм власності і «погіршенню» інших. Держава формує свої доходи і цілеспрямовано впливає на економіку. Найбільш поширені наступні методи податкового регулювання: зміна маси податкових надходжень; заміна одних способів або форм обладнання іншими; диференціація ставок податків; зміна податкових пільг і знижок; зміна сфер поширення податків та ін. [2, с. 332].

Через оподаткування формуються фонди, за рахунок яких держава :

- фінансує деякі витрати на просте і розширене відтворення в народному господарстві;
- фінансує соціальні програми – пенсійного і соціального забезпечення, освіти, охорони здоров'я та ін.;
- забезпечує свою оборону і безпеку;
- утримує законодавчі, виконавчі і судові органи державної влади і управління;
- надає кредити і безвідплатну допомогу іншим країнам.

Податкова політика держави ґрунтується на таких принципах:

- сума сплаченого податку повинна бути еквівалентною вартості отримуваних від держави благ і послуг;
- об'єктом оподаткування може бути тільки дохід, а не його джерело і розмір витрат;
- податок має бути пропорційним доходів;
- усі податки повинні мати цільове призначення;
- умови оподаткування мають бути простими і зрозумілими платникам;
- платники податків мають бути проінформовані урядом про використання сплачених ними податків;
- нові податки вводяться тільки на покриття відповідних витрат, а не для ліквідації бюджетного дефіциту [3, с. 22].

Повнота надходжень податків і зборів до бюджетів різних рівнів залежить від того, наскільки ефективно складатиметься взаємодія між державою і платниками податків. З цією метою в статті виділені основні чинники, що впливають на розвиток податкових стосунків на регіональному рівні, такі як:

- якість роботи податкових органів;
- податкове навантаження платників податків, від якого залежить його здатність виконати в повному обсязі обов'язки по сплаті усіх належних податків і зборів;
- оптимізація системи податкових пільг;
- спрощення системи адміністрування податків для підприємств;
- податкові ризики, які безпосередньо впливають на розвиток податкових стосунків.

Ефективність податкової політики країни визначається надходженням податків до державного бюджету країни. Надходження до бюджету України у 2013 році становили 339,2 млрд.грн. Найбільші надходження до загального фонду держбюджету у 2013 році становили: ПДВ (збір) – 180,8 млрд. грн.; податок на прибуток підприємств – 54,2 млрд. грн.; акцизний податок – 26,2 млрд. грн.; ввізне мито – 11,1 млрд. гривень.

Обсяг доходів державного бюджету порівняно з 2012 роком зменшився на 6,8 млрд. гривень.

Порівняно з 2012 роком зменшилися:

- надходження податку на додану вартість – на 7,6 відсотка (10,6 млрд. гривень);
- надходження частини чистого прибутку (доходу) державних або комунальних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до відповідного бюджету, та дивіденди (дохід), нараховані на акції (частки, паї) господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна або комунальна власність, – на 63,3 відсотка (4 млрд. гривень);
- надходження акцизного податку – на 5 відсотків (1,9 млрд. гривень);
- надходження рентної плати за транзитне транспортування трубопроводами природного газу територією України – на 59,2 відсотка (1,4 млрд. гривень);
- надходження податку на прибуток підприємств – на 1,9 відсотка (1 млрд. гривень).

Із загального фонду державного бюджету за 2013 рік відшкодовано податку на додану вартість грошовими коштами на суму 53,4 млрд. гривень. Порівняно з 2012 роком обсяг відшкодування податку на додану вартість збільшився на 16,3 відсотка або на 7,5 млрд. гривень, хоча обсяги експорту у 2013 році скоротувались. Обсяг невідшкодованих сум податку на додану вартість станом на 1 січня 2014 р. становив 14,9 млрд. гривень.

На сьогодні існує великий макроекономічний дисбаланс через системне завищення макроекономічних показників, фіскальний розрив державного бюджету в 2014 році становить близько 290 млрд. гривень. За останні роки економіка України фактично доведена до дефолту. Переплата податків у 2013 році склала рекордну цифру 27 млрд. грн. (станом на 01.03.2014 р.), а сума невідшкодованого ПДВ економіці становить близько 30 млрд. грн. ПДВ [8].

На жаль, сучасна податкова політика в Україні позбавлена стимулюючої основи, яка в сучасних умовах розвитку повинна бути при реалізації усіх функцій оподаткування – фіскальної, розподільної та регулюючої.

Одним із istotних недоліків вітчизняної податкової політики є її яскраво виражена фіскальна

спрямованість. Разом з фіскальною функцією на перший план повинна вийти і соціальна функція, за допомогою якої відбувається реалізація соціальних зобов'язань держави і перерозподіл доходів між різними категоріями громадян з метою підтримки соціальної рівноваги в суспільстві.

Оптимальний рівень податкового вилучення припускає такий сукупний тягар на юридичних і фізичних осіб, при якому податки не пригнічують підприємницьку та інвестиційну діяльність, а також не знижують життєвий рівень населення, але забезпечують в необхідному об'ємі надходження до бюджету. При цьому бюджетні обмеження мають бути, з одного боку, досить жорсткими і універсальними, щоб не допустити підтримки (за допомогою зайвої диференціації) неконкурентоздатних підприємств і галузей, що закріплює існуючу нераціональну структуру виробництва. З іншого боку, необхідно використати податкові методи в якості важеля, що впливає на економічну поведінку господарських суб'єктів, стимулюючи їх виробничу і інвестиційну діяльність.

Потребує оптимізації система податкових пільг на основі аналізу ефективності їх застосування. Для цього необхідно запровадження ефективного управління процесами надання, використання і скасування податкових пільг, а саме:

- визначати оптимальний строк надання податкових пільг відповідно до нормативних строків окупності інноваційно-інвестиційного проекту;
- ввести щорічні публічні галузеві звіти про результати використання отриманих податкових пільг;
- запровадити моніторинг ефективності податкових пільг, що надаються суб'єктам господарювання в межах законів про стимулювання інвестиційної діяльності, здійснити аналіз таких пільг і в разі необхідності відкоригувати механізм їх надання.

Надмірний податковий тиск призводить лише до ще більшого спаду виробництва, ухилення від сплати податків і розквіту «тіньової економіки». Сьогодні детінізація економіки як один із пріоритетних напрямів державної політики у 2014 р. передбачає реалізацію системи заходів щодо:

- внесення змін до податкового законодавства та розроблення відповідного методологічного забезпечення щодо запровадження податкового контролю за трансфертним ціноутворенням, який ґрунтується на стандартах ОЕСР;
- удосконалення системи державного фінансового моніторингу у спосіб внесення змін до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму» та інших нормативно-правових актів з метою приведення національної системи протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним способом, у відповідність до рекомендацій ФАТФ від 16 лютого 2012 р.;
- ліквідації «конвертаційних центрів»;
- протидії заниженню митної вартості товарів і ввезенню їх поза митним контролем;
- легалізації ринку праці через внесення змін до нормативно-правових актів щодо легалізації оплати праці, посилення відповідальності роботодавців за неоформлення трудових відносин із працівниками;
- підвищення ефективності адміністрування акцизного податку;
- удосконалення системи державного регулювання фінансових ринків, зокрема здійснення заходів щодо припинення обігу фіктивних цінних паперів на фондовому ринку України та руйнування схем ухилення від оподаткування з їх використанням;

- продовження упровадження міжнародних стандартів у сфері відповідальності за корупційні правопорушення, зокрема групи країн GRECO, Ради Європи та Стамбульського плану дій, щодо боротьби з корупцією [4, с. 111].

Необхідним є вдосконалення та спрощення системи адміністрування податків для підприємств. Для цього система адміністрування податків потребує подальшого вжиття заходів, спрямованих на спрощення адміністрування податків для підприємств, зменшення витрат часу та коштів суб'єктів підприємницької діяльності на ведення податкового обліку і звітності й сплату податків. Із цією метою необхідно:

- спростити форми декларацій за основними податками і зборами;

- забезпечити перехід до визначення об'єкта оподаткування податком на прибуток підприємств у спосіб коригування фінансового результату, розрахованого за правилами бухгалтерського обліку;

- вжити заходів щодо переведення більшості платників податків на подання декларацій з податку на прибуток підприємств у електронному вигляді (за прикладом декларацій з ПДВ);

- створити єдиний інформаційно-аналітичний простір для обміну інформацією про платників податків, об'єкти оподаткування та об'єкти, пов'язані з оподаткуванням;

- упровадити повноцінний електронний документообіг між платниками та контролюючими органами;

- удосконалити ризик-орієнтовану систему контролю, що зменшить кількість перевірок і підвищить якість відбору несумлінних платників податків;

- запровадити розширений перелік критеріїв оцінки результативності адміністрування податків, що дасть змогу удосконалити систему адміністрування та поліпшити ставлення платників до обов'язку сплати податків;

- уніфікувати та синхронізувати подання звітності, яка подається до податкових органів та органів Пенсійного фонду України.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. З урахуванням сучасних економічних умов ми можемо стверджувати, що основним пріоритетом податкової політики в перспективі має стати: створення сприятливих умов для розвитку підприємницької та інвестиційної діяльності, а також їх ефективного захисту.

Для реалізації пріоритетів розвитку податкової політики необхідно здійснювати комплекс стимулюючих заходів, які передбачають: зниження податкового тиску, стимулювання інноваційної діяльності, сприяння розвитку малого підприємництва, підвищення фіскальної ефективності податків за рахунок розширення податкової бази, поліпшення адміністрування, зменшення масштабів ухилення від сплати податків, декриміналізація податкового законодавства.

Одним з перспективних заходів в зазначених напрямках є посилення боротьби з мінімізацією оподаткування та ухилянням від сплати податків. Україна має значні резерви залучення додаткових бюджетних надходжень за рахунок удосконалення державного регулювання у сфері оподаткування зовнішньоекономічної діяльності, зокрема запобігання штучному виведенню прибутків до іноземних підрозділів українських корпорацій.

Також значним резервом щодо розширення бази оподаткування та оптимізації витратків бюджету залишається легалізація оплати праці. Джерелом додаткових податкових надходжень залишається руйнування схем мінімізації податкових зобов'язань із використанням фіктивних цінних паперів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Богдан Т.П. Стабілізаційна бюджетно-податкова політика та особливості її застосування в Україні / Т.П. Богдан, І.В. Богдан // *Фінанси України*. – 2012. – № 7. – С. 3–16.
2. Борисенко О.С. Місце податкової політики у системі державного регулювання економіки / О.С. Борисенко // *Трансформація фінансових відносин : матеріали IV міжнародного симпозиуму (Харків, 10 лист. 2011 р.) / МФУ, ХІФ УДУФМТ*. – Х. : [ХІФ УДУФМТ], 2011. – С. 332–333.
3. Ілляшенко В.А. Податкова політика в системі регулювання соціально-економічного розвитку держави / В.А. Ілляшенко // *Економіка та держава*. – 2013. – № 8. – С. 22–24
4. Клівіденко Л.М. Вплив податкової політики на тіньову економіку України / Л.М. Клівіденко, Ю.Б. Прокопишин // *Формування ринкових відносин в Україні*. – 2012. – № 6. – С. 111–114.
5. Соколовська А.М. Формування податкової політики в умовах невизначеності / А.М. Соколовська // *Фінанси України*. – 2012. – № 11. – С. 44–51.
6. Комітет з економічних реформ при Президенті України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // www.president.gov.ua/Programa_reform_FINAL_1.pdf.
7. Державна казначейська служба України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua>.
8. Кабінет Міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>.